

Załącznik nr 1 do Regulaminu Odznaki Turystycznej „Szlakami Świętego Mikołaja”

O patronie słów kilka

Przez wiele lat św. Mikołaj należał do najbardziej znanych i czczonych w Kościele świętych (do św. Antoniego z Padwy † 1231). Greckie imię Mikołaj znaczy etymologicznie tyle co „zwycięski lud”. Odmiany: Nikolas, Niklas, Klaus, Mikulasz, Miklos, Nichol.

Urodził się prawdopodobnie w mieście Patara (Patras) w Licji (Mała Azja, Grecja) ok. 270 roku – obecnie Antalya na terytorium Turcji. Licja – starożytna kraina w Azji Mniejszej (zachodnia część terytorium dzisiejszej Turcji) należała do Cesarstwa Rzymskiego. Główny ośrodek Myra. Był jedynym dzieckiem zamożnych rodziców (wyproszony gorącymi modłami). Od młodości wyróżniał się pobożnością, wrażliwością na niedolę. Wybrał stan duchowny – kształtowaniem jego duchowości zajął się jego stryj Mikołaj biskup Myry. Po śmierci rodziców dzielił się z innymi swoim znacznym majątkiem (np. ułatwił zamążpójście trzem córkom zubożałego szlachcica podrzucając im skrycie pieniądze – patrz Dante – patrz legendy). Wybrany na biskupa Miry (Myry – obecnie Demre) podbił serca wiernych gorliwością pasterską i troską o ich potrzeby materialne. Cuda przysporzyły mu większej jeszcze chwały – cesarz Konstantyn I Wielki skazał trzech młodzieńców Miry na karę śmierci za jakieś wykroczenie (nieproporcjonalne do tak surowego wyroku). Święty Mikołaj osobiście udał się do Konstantynopola by uprosić łaskę, w czasie zarazy jaka nawiedziła jego strony, usługiwał zarażonym z narażeniem własnego życia.

Świadectwem zamożności Myry – ważnego miasta portowego były monumentalne grobowce, niektóre mające postać kilkupiętrowych wolno stojących budowli, inne kute w skałach. Ruiny Myry znajdują się dziś w pobliżu tureckiego miasta Demre. Zachowały się resztki bazyliki jaką wzniesiono nad pierwszym grobem biskupa.

Święty Grzegorz I Wielki w żywocie św. Mikołaja podaje, że w czasie prześladowania, jakie wybuchło za cesarza Dioklecjana i Maksymiliana (pocz. IV w.) Mikołaj został uwięziony. Uwolnił go edykt mediolański w 313 r. Uczestniczył w pierwszym Soborze powszechnym w Nicei (325 r.), na którym potępiono błędy Ariusza. Zmarł 6 grudnia między 345 a 352 rokiem, pochowany w Mirze gdzie spoczywał do 1087 r., 9 maja 1087 r. pochowany w Bari.

29 września 1089 r. papież bł. Urban II poświęcił jego grobowiec w bazylice wystawionej ku jego czci. Na grobie św. Mikołaja odbył się w 1098 r. synod, który miał za cel połączenie kościołów prawosławnego z rzymskim. Przewodniczył papież bł. Urban II. Wśród 184. biskupów był także prymas Anglii arcybiskup św. Anzelm z Canterbury, który był w tym czasie na wygnaniu.

W bazylice w Bari istnieje dokument z XII w. opisujący dokładnie dzieje sprowadzenia relikwii świętego. Podane są imiona kapłanów, którzy w tym uczestniczyli: Lupus i Grinoaldus. Kupcom włoskim udało się wydobyć zezwolenie od Turków na zabranie relikwii świętego (wg innych podań wykradzono je). Bari wyprzedziło w tym Wenecję. W Mirze do dnia dzisiejszego zachowały się ruiny kościoła św. Mikołaja – archeolodzy za zezwoleniem władz tureckich odkryli ślady pierwotnej bazyliki.

Św. Mikołaj jest głównym patronem Bari, choć wcześniej był nim św. Sabin. Obecna bazylika pochodzi z XII w. W 1197 r. odbyła się konsekracja, w której uczestniczył kanclerz cesarza Henryka VI i bardzo wielu biskupów. Krypta tejże bazyliki pochodzi z 1089 r., jest trzynawowa i kryje w sobie grób świętego z jego obrazem, który jest uważany za łaskami słynący. Wykonany na srebrnej blasze, przedstawia św. Mikołaja w stroju biskupa. W kościele górnym obok ołtarza głównego jest ołtarz św. Mikołaja, kuty w srebrze, a nad nim jest także obraz świętego. Bazylika posiada skarbiec. Wśród darów artystyczny relikwiarz z XII w. oraz diadem mużułmański z XIII w. Osobliwością bazyliki jest „święta kolumna”,

przy której wg tradycji miał być biczowany Jezus. Podanie głosi, że kiedyś z kości świętego miał wydobywać się pachnący płyn, zwany „manną”. Mówią o nim patriarchowie Konstantynopola: św. Jan Chryzostom († 407 r.), św. Metodiusz i inni. Miał mieć własności lecznicze. Ekspertyzy naukowe wykazały, że święty był wzrostu niskiego (167 cm) o silnej konstrukcji. W chwili śmierci miał 72-80 lat. Badania przeprowadzono w 1957 r. Wzięli w nich udział delegat papieski, kardynał Adeodato Jan Piazza i kardynał Grzegorz Piotr XV Agadżanian, 6 metropolitów i 19 biskupów. Bazylikę mają pod opieką dominikanie.

Bari urządza uroczystość ku czci św. Mikołaja dwa razy do roku: 9 maja i 6 grudnia. Pierwsza na pamiątkę sprowadzenia jego relikwii, druga – w dzień jego zgonu. Uroczystość majowa ma szczególnie uroczysty charakter. Odtwarza się w niej pamiątkę sprowadzenia relikwii. Całe miasto jest przystrojone galowo. Największy i najpiękniejszy ubrany statek wiezie złoconą, dwumetrową figurę świętego w asyście mnóstwa statków, stateczków i łodzi. Gdy statek przywiezie figurę na brzeg, obwozi się ją po mieście na specjalnie przygotowanym powozie. Miasto Bari liczy dzisiaj ok. 400 tys. mieszkańców i jest największym z miast nad Adriatykiem. Biskupstwo założono w początkach chrześcijaństwa, podniesione do godności metropolii w X wieku. Tu spędziła ostatnie lata życia królowa Bona – żona króla polskiego Zygmunta I Starego i matka Zygmunta II Augusta, pochodząca z książąt Bari – Sforzów.

Najstarsze ślady kultu świętego napotykamy w VI wieku, kiedy to cesarz Justynian wystawił świętemu w Konstantynopolu jedną z najwspanialszych bazylik. Cesarz Bazyli Macedończyk (VII w.) w samym pałacu cesarskim wystawił kaplicę ku czci świętego. Do Miry udawały się liczne pielgrzymki. W Rzymie św. Mikołaj miał dwie świątynie, wystawione już w IX w. Papież św. Mikołaj I Wielki (858-867) ufundował ku czci swojego patrona na Lateranie osobną kaplicę. Z czasem liczba kościołów doszła do kilkunastu (m.in. przy Appia Antica, na Campo de' Fiori).

Pisarz średniowieczny pisał: „Gdybym miał tysiąc ust i tysiąc języków, nie byłbym zdolny zliczyć wszystkich kościołów wzniesionych ku jego czci”.

Podobiznę świętego opublikowano na znaczkach pocztowych w wielu krajach. Postać św. Mikołaja uwieczniło wielu malarzy i rzeźbiarzy: Agnolo Gaddi, Arnold Dreyers, Jan de Crema, Giovanni Battista Tiepolo, Tycjan. Najstarszy wizerunek świętego w jednym z kościołów Bejrutu – arabski fresk pochodzi z VI wieku.

W Polsce jest 327 kościołów pod jego wezwaniem (najliczniej po św. Janie Chrzcicielu, a przed św. Piotrem i Pawłem). Najokazalsze to kościoły w Gdańsku i Elblągu. Ołtarzy posiada święty znacznie więcej, a figur i obrazów ponad tysiąc. Sanktuaria w Polsce: w Pierścu na Śląsku Cieszyńskim i na Pomorzu w okolicach Koszalina (do XVI w.). Bractwa ku czci św. Mikołaja: w Benicach, Maniewie i Żydowie.

Znakomici Polacy: Mikołaj Kopernik († 1543), Mikołaj Trąba († 1422) – pierwszy oficjalny prymas Polski, Mikołaj Rej († 1569) – ojciec literatury polskiej, Mikołaj z Chrzanowa i Mikołaj z Krakowa (w. XVI) – kompozytorzy, Mikołaj z Kurowa – arcybiskup gnieźnieński w latach 1409-1411 wikariusz generalny Królestwa, Mikołaj Sęp Szarzyński († 1581) – poeta, Mikołaj Radziwiłł († 1616) – wojewoda trocki i wileński.

Topografia – 2 miejscowości, które od Mikołaja mogły zapożyczyć nazwy: Mikołajki, Mikołów.

Święty Mikołaj patron burz na wodzie i lądzie, strzeże ludzi przed nagłymi zmianami, przed niebezpieczeństwem, stał się opiekunem ludzi najbardziej narażonych, najbardziej ruchliwych jakimi swego czasu byli marynarze i kupcy. I stąd kaplice i kościoły pod wezwaniem św. Mikołaja powstają wzdłuż brzegów mórz. Pierwszym kościołem na polskim brzegu Bałtyku, równocześnie kościołem, który stale zachował swój charakter katolicki i polski jest kościół św. Mikołaja w Gdańsku. Dalej widzimy kościoły wzdłuż Wisły

w Grudziądzu, Toruniu. Stąd linia tych świętyń przesuwana się na południe i przez Inowrocław, Kalisz i Kraków podąża starą drogą królowej Kingi przez Karpaty na Węgry. Są to główne punkty szlaku zachodniego – przesuwano się on z kupcami od wybrzeży morskich w głąb lądu. Drugim szlakiem jest szlak wschodni, który wiedzie z Wielkiego Nowogrodu poprzez Wilno (pierwszym patronem Wilna był św. Mikołaj), Brześć nad Bugiem (miejsce zawarcia Unii Brzeskiej w kościele św. Mikołaja), aż do Lwowa, gdzie kościół św. Mikołaja należy do najstarszych w mieście.

Podatek czopowy starostowie musieli odsyłać do skarbu królewskiego na św. Mikołaja „tam, gdzie by król osobą swą bawił”.

Piwo św. Mikołaja – „Samichlaus” warzone w latach 1979-1996 w browarze Hürlimann w ZÜRICHU, a od 2000 r. w browarze Schloss Eggenberg w Vorchdorf w Górnej Austrii. „Samichlaus” w niemieckim dialekcie w Szwajcarii oznacza św. Mikołaja. Zalicza się je do najmocniejszych piw świata – 14 % alkoholu i prawdopodobnie jest piwem o najdłuższym okresie leżakowania. Waży się je każdego roku z okazji św. Mikołaja (6 grudnia) – tego dnia miejscowy proboszcz w przybrowarnej kapliczce błogosławi napój, który następnie przez 10 miesięcy fermentuje i dojrzewa. Smakiem przypomina wiśniówkę. Przy nalewaniu nie tworzy się piana ale smakuje wybornie.

Ojciec Święty Jan Paweł II nazwał św. Mikołaja „patronem daru człowieka dla człowieka”.

Dokumenty historyczne dotyczące św. Mikołaja, jego życia i działalności są bardzo skąpe. To co na jego temat później napisano zaczerpnięte zostało z biografii innych postaci lub legend. Tym niemniej jest on postacią na wskroś historycznie autentyczną. Pierwsze biografie napisano w IX w. Najpowszechniejszą jest biografia spisana przez Symeona Mataphrasteses w X w.

25 grudnia 2004 r. powołano nową parafię w Szczecinie pw. św. Mikołaja, gdyż każde miasto portowe miało św. Mikołaja jako swego patrona.

W średniowiecznej Europie dzień św. Mikołaja był okazją do wyboru „chłopca-biskupa”, który sprawował rządy aż do „Święta Młodzianków” (28 grudnia). Zwyczaj ten dotrwał do naszych czasów w Montserrat w Katalonii.

Szczególną czcią otaczany w Bari, Montserrat, wśród prawosławnych, w Pierścu k. Skoczowa, jeden z 14 wspomóżycieli.

Tradycję dawania prezentów w Polsce rozpowszechnił ks. Piotr Skarga, który założył w Krakowie tzw. „skrzynkę św. Mikołaja” – pod opieką specjalnego bractwa, które każdego roku 6 grudnia wypłacało z niej pieniądze dla biednych, a uczciwych dziewcząt aby umożliwić im zamążpójście lub wstąpienie do klasztoru.